

Nuolatinis bylinėjimasis teismuose išaikvoja ne tik ginčo šalių finansus, bet ir emocines jėgas. Siekiant paskatinti taikų ginčų sprendimą, vis dažniau kalbama apie mediaciją – procesą, kuris leidžia šalims pačioms rasti abipusiai naudingą išeitį. Apie tai, kokie yra mediacijos privalumai, kokios bylos tinkamiausios mediacijai ir kaip teisėjams pavyksta derinti privalomą sprendimų priėmimą su teismo mediatoriaus vaidmeniu kalbamės su Panevėžio apygardos teismo teisėja mediatore Loreta Miltenyte.

Kaip atrodo jūsų darbo diena, kai tenka derinti teisėjo ir teismo mediatoriaus pareigas? Kiek laiko skiriate kiekvienai sričiai?

Kadangi teismo mediatorės pareigos yra šalia teisėjos pareigų, įprastinė dienotvarkė pirmiausia sukasi apie tiesioginius teisėjo darbus: susipažinimą su bylos medžiaga, įvairių prašymų sprendimą, teismo posėdžių organizavimą ir vedimą. Tik atlikusi šiuos darbus, skiriu laiką teisminės mediacijos byloms. Tuomet išstudijuojų perduotą bylą, patikrinu, ar yra asmenų, sutikusių ginčą spręsti šiuo būdu, kontaktai ir derinu teisminės mediacijos sesijos laiką. Laiko paskirstymas priklauso nuo situacijos: kartais mediacijos darbai užtrunka trumpiau nei teisėjos, o sudėtingais ginčų atvejais laiko gali tekti skirti ir po lygiai.

Kokius didžiausius skirtumus išvelgiate tarp sprendimų priėmimo teisme ir teismo mediacijos proceso metu?

Didžiausias skirtumas yra tas, kad mediacijos metu sprendimą priima pačios ginčo šalys. Teismo mediatorius tik padeda joms rasti bendrą sutarimą ir gali atkreipti dėmesį į tas susitarimo detales, kurios prieštarauja įstatymams. Tuo tarpu teismo procese sprendimą priima teisėjas, įvertinęs šalių argumentus ir išanalizavęs pateiktus įrodymus.

Kokios bylos, jūsų nuomone, labiausiai tinka mediacijai ir kodėl? Ar yra tokių, kurios visiškai netinkamos?

Manau, kad mediacijai labiausiai tinka tos bylos, kuriose besibylinėjantys asmenys yra visiškai nustoję tarpusavyje bendrauti. Dažnai mediacijos metu, susitikus ir išsikalbėjus, abi pusės pagaliau išgirsta, kas kitai šaliai yra svarbu ar „skauda“. Tai sukuria puikią progą abipusiai supratimui. Mediacija visiškai netinkama tada, kai abi šalys iš principo atsisako tartis, nenori nusileisti ar siūlyti kito ginčo išsprendimo varianto. Tokiu atveju bandymas rasti kompromisą paprastai būna bergždzias.

Kokia mediacijos nauda lyginant su tradiciniu teismo procesu?

Pagrindinė mediacijos nauda yra ta, kad abi pusės turi galimybę išsaugoti draugiškus ar bent jau pagarbius santykius, nes pačios taikiai susitaria dėl ginčo sprendimo. Priešingai nei teisme, kur sprendimą priima teismas, mediacija leidžia išvengti situacijos, kai viena ar abi pusės lieka nepatenkintos ir nusprendžia skusti teismo sprendimą. Toks skundimas neišvengiamai reiškia ilgesnį ginčo sprendimo laiką ir didesnes išlaidas. Mediacija leidžia to išvengti.

Ką patartumėte tiems, kurie svarsto apie mediaciją kaip ginčo sprendimo būdą?

Jeigu svarstote apie mediaciją iki teismo, neabejokite ir pasinaudokite ja. Mediacija leidžia išspręsti ginčą abiem pusėms geriausiu ir priimtiniausiu būdu. Be to, tai taupo laiką, nes teismo procesas gali užtrukti ilgai – metus ar net ilgiau.

Jei galvojate apie teisminę mediaciją, kai ginčas jau pasiekęs teismą, taip pat labai rekomenduoju ją rinktis. Dažnai procesiniuose dokumentuose neatsispindi tikrieji ginčo šalių interesai ir poreikiai. Teisminės mediacijos metu dalyviai turi puikią progą paprastais žodžiais papasakoti savo istoriją, o mediatorius padeda atkreipti dėmesį į tikrąją ginčo esmę. Teisminė mediacija leidžia rasti lankstesnius sprendimus, nei prašoma ieškiniu. Be to, dar vienas svarbus privalumas – teisminė mediacija yra nemokama.

Kas jus paskatino tapti teismo mediatoriumi? Ar tai buvo natūralus tęsinys teisėjo karjeroje, ar sąmoningas pasirinkimas?

Apie mediaciją žinojau dar prieš tapdama teisėja, ir šis procesas mane iš karto labai sudomino. Todėl tapus teisėja, pasirinkimas tapti ir teismo mediatorė buvo labai natūralus tęsinys – priėmiau jį be jokių svarstymų apie naudą ar tikslingumą.

Koks sunkiausias mediatoriaus darbo aspektas? Ar pavyksta atsiriboti nuo emocijų, kurios dažnai lydi ginčo šalis?

Sunkiausias mediatoriaus darbo aspektas, mano nuomone, yra psichologinis nuovargis. Ginčo šalys dažnai būna „pritvinkusios“ savo skaudulių, kuriuos išlieja viena kitai. Norite to ar ne, mediatorius neišvengiamai sugeria dalį šių neigiamų emocijų.

Kad ir kaip stengčiausi, po mediacijos sesijų vis tiek lieka ginčo šalių neigiamų emocijų nuosėdos. Susidoroti su jomis man padeda aktyvus judėjimas arba širdžiai miela veikla, kuri nukreipia mintis nuo išgyvenimų.

Dėkoju už pokalbį.

Jolita Gudelienė

Panevėžio apygardos teismo pirmininko
padėjėja

